

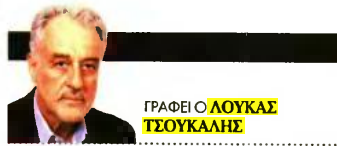
Βιβλιοδρόμιο

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 14-15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2024

Νίκος Κουτσιαράς

Οικονομική πολιτική, όπως λέμε ηθική

Μια ιστορία της οικονομικής θεωρίας που ξεκινά από τους κλασικούς και εστιάζει σε δύο οικονομολόγους - ορόσημα που διαμόρφωσαν την παραδοσιακή και σύγχρονη σχολή, καθώς και τις νεότερες εκδοχές τους

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΛΟΥΚΑΣ ΤΣΟΥΚΑΛΗΣ

Το βιβλίο του Νίκου Κουτσιαρά, καθηγητή στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, είναι πολύ διαφορετικό από τη μεγάλη πλειονότητα των βιβλίων που φτάνουν στα χέρια μας με θέμα την οικονομία. Είναι μια Ιστορία της οικονομικής θεωρίας, ξεκινώντας από τους κλασικούς και εστιάζοντας στους δύο οικονομολόγους - ορόσημα που διαμόρφωσαν την παραδοσιακή και σύγχρονη σχολή αντιστοίχως - καθώς και τις νεότερες εκδοχές τους - δηλαδή τον Τζον Μέιναρντ Κέινς και τον Ρόμπερτ Λούκας. Ζωώδη ένστικτα από τη μια πλευρά, ορθολογικές προσδοκίες από την άλλη: ριζικά διαφορετική αντιμετώπιση της ανθρώπινης συμπεριφοράς από τους δύο μεγάλους οικονομολόγους και τους ακολούθους τους που οδηγεί αντιστοίχως σε διαφορετικές επιστημονικές ατραπούς. Εξηγεί ο συγγραφέας πώς η παραδοχή περί ορθολογικών προσδοκιών και τα παρεπόμενά τους άνοιξαν διάπλατα την πόρτα στον μαθηματικό φορμαλισμό και την ηθική παραίτηση που χαρακτηρίζει την κατά πολύ πλειοψηφούσα έκφραση της σύγχρονης οικονομικής επιστήμης. Και αυτή με τη σειρά της στηρίζεται σε τρεις βασικούς πυλώνες, το ατομικό συμφέρον, την ορθολογική συμπεριφορά και την αποδοτικότητα των αγορών. Γράφει ο Κουτσιαράς: «Η πλειονότητα των επαγγελματιών οικονομολόγων δεν σπαταλούν (...) τον χρόνο και την σκέψη τους σε φιλοσοφικούς στοχασμούς, (...) πλανώνται για την επιστημονική καθαρότητα της μεθόδου τους, για την αποκλειστική εστίαση της οικονομικής ανάλυσης στα αντικειμενικά δεδομένα, για την αμεροληψία των εξηγήσεων και των προβλέψεών τους» (σ. 32).

Αυστηρή η κριτική αλλά επαρκώς στοιχειοθετημένη στο βιβλίο. Υστερα από έναν σύντομο πρόλογο που ξεκινά θυμίζοντας μας ότι τα Οικονομικά ήταν αρχαϊκές ιδέες και φιλοσοφία, ακολουθεί το πρώτο κεφάλαιο στο οποίο ορίζει ο συγγραφέας τις παραμέτρους του φιλόδοξου, εξαιρετικά απαιτητικού και διόλου μοδάτου εγχειρήματος που αναλαμβάνει. Στο δεύτερο κεφάλαιο μπαίνει στα βαθιά νερά. Αγορά και ευημερία, θεωρία της δημόσιας επιλογής και δημοκρατία των συμφερόντων, θετική ανάλυση και κανονιστικός λόγος: η ηθική διάσταση της μακροοικονομικής που αποτελεί το κατ'εξοχήν αντικείμενο του βιβλίου. Στο τρίτο κεφάλαιο κυριαρχούν Κέινς και Λούκας, ενώ στο τέταρτο εξετάζονται τα μεγάλα επιμέρους θέματα, στα οποία επιχειρεί να δώσει απαντήσεις και λύσεις η μακροοικονομική θεωρία, όπως οι επιχειρηματικοί κύκλοι, η οικονομική μεγέθυνση, η δυσκαμψία των τιμών, οι στρεβλώσεις των αγορών και η σταθεροποίηση, πρωτίστως η ανεργία.

Θεωρώ το πέμπτο κεφάλαιο ως το πιο ενδιαφέρον και το πιο πρωτότυπο, πιθανόν επειδή μου είναι και περισσότερο οικείο. Πραγματεύεται τον ρόλο του κράτους στην οικονομία, την άσκηση δημοσιονομικής και νομισματικής

πολιτικής, τη δύσκολη πλεύση ανάμεσα στη διακριτική ευχέρεια και την εφαρμογή κανόνων. Εδώ εισάγεται και ο Τζον Ρολς με το περίφημο βιβλίο του *Θεωρία της Δικαιοσύνης*. Είναι εδώ που ο συγγραφέας προσγειώνεται από τη στρατόσφαιρα της υψηλής θεωρίας στη σκληρή πραγματικότητα της οικονομικής πολιτικής. Εξετάζει έξι συγκεκριμένες περιπτώσεις και τις συνέπειες των επιλογών που έγιναν από τους ιθύνοντες, πολιτικούς και κεντρικούς τραπεζίτες. Ξεκινά από την πληθωριστική κρίση της δεκαετίας του 1970 στις Ηνωμένες Πολιτείες και φτάνει μέχρι την κρίση της ευρωζώνης και την ομολογούμενης εντυπωσιακά πετυχημένη διαχείριση της πρόσφατης πανδημίας - προφανώς κάτι έμαθαν οικονομολόγοι και ιθύνοντες από προηγούμενες κρίσεις. Με σαρκαστική διάθεση γράφει ο Κουτσιαράς: «ένας απειλητικός ιός του μικροσκοπίου ζωογόνησε τη δημόσια ηθικότητα του κενσοικονομικού δόγματος» (σ.316).

Στο έκτο και καταληκτικό κεφάλαιο, ο συγγραφέας συνοψίζει τη μεγάλη διαδρομή της οικονομικής θεωρίας και πώς διαμορφώθηκε από την αλληλεπίδραση ιδεών, συμβάντων και πολιτικής. Καμιά σχέση προφανώς με την ως επί το πλείστον αποστερωμένη (ηθικά και πολιτικά) αντιμετώπιση των σύγχρονων οικονομολόγων. Αλλά είχα την αίσθηση λειώνοντας την ανάγνωση του βιβλίου ότι μας αφήνει ο συγγραφέας κάπως στα κρύα του λουτρού. Πιστεύω ότι αυτό το βιβλίο θα άξιζε ένα πιο εκτενές και ουσιαστικό κεφάλαιο συμπερασμάτων, στο οποίο ο συγγραφέας θα έπαιρνε απόσταση από τα επιμέρους με τα οποία ασχολήθηκε σε βάθος στα προηγούμενα κεφάλαια και θα αναδεικνυε περισσότερο τόσο τη μεγάλη εικόνα όσο και τη συμβολή του βιβλίου στην κατανόηση των κορυφαίων θεμάτων με τα οποία ασχολείται η οικονομική επιστήμη. Το κάνει αλλά όχι αρκετά κατά την ταπεινή μου γνώμη.

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι πρόκειται για ένα σημαντικό βιβλίο, προϊόν τεράστιας προσπάθειας. Πόνημα με την κυριολεκτική έννοια του όρου. Με πλουσιότετη βιβλιογραφία, επιμελέστατη τεκμηρίωση, σθεναρή επιχειρηματολογία. Σε μια λόγια αλλά βαθιά καθαρεύουσα - δεν υπάρχει νομίζω και άλλη επιλογή όταν καταπνένοσαι με ένα τέτοιο δύσκολο θέμα στο οποίο η ελληνική βιβλιογραφία είναι ισχνή. Οφείλουν χάρπες στον Κουτσιαρά οι έλληνες οικονομολόγοι και γενικότερα όσοι συνεχίζουν να «φιλοσοφούν άνευ μαλακίας», όπως έλεγε ο Περικλής στην αρχαία Αθήνα, γιατί τόλμησε να θέσει τα μεγάλα ερωτήματα και να δώσει προσεκτικές και σε βάθος απαντήσεις. Του οφείλουν όμως χάρπες και οι φιλόλογοι για ένα τόσο καλά δουλεμένο κείμενο στην ελληνική γλώσσα. Το βιβλίο είναι εξαιρετικά απαιτητικό για τον αναγνώστη. Σίγουρα, δεν είναι για όσους έχουν συνηθίσει στα εύκολα. Υποψιάζομαι ότι ο συγγραφέας δοκιμάζει συνειδητά τον αναγνώστη του. Αλλά δοκιμάστηκε πολύ περισσότερο ο ίδιος γράφοντάς το. Άξιος!

Ο Λούκας Τσουκαλής είναι ομότιμος καθηγητής στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και καθηγητής στη Σχολή Διεθνών Υποθέσεων, Sciences Po στο Παρίσι

Νίκος Κουτσιαράς
ΗΘΙΚΗ ΤΗΣ
ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Εκδόσεις Παπαζήση,
2024, σελ. 500
Τιμή 23,50 ευρώ